

predmetnim nekretninama, te radi izdavanja tabularne isprave.

Savjesni i zakoniti posjednik nepokretne stvari na kojoj drugi ima pravo vlasništva, stječe pravo vlasništva na tu stvar dosjelošću protekom deset godina. Doduše u konkretnom slučaju radilo se o stjecanju društvenog vlasništva dosjelošću, jer su pravni prednici tužitelja bili društvene pravne osobe u pravnom režimu društvenog vlasništva, no i za važenja toga pravnog režima nekretnina na kojoj je postojalo pravo vlasništva mogla je dosjelošću prijeći u društveno vlasništvo.

8.1.3. Odluka u odnosu na priznavanje prava vlasništva i izdavanje tabularne isprave

Predmet Vrhovnog suda RH broj: Rev 609/04-2:

➤ Predmet spora je zahtjev tužitelja za priznanje prava vlasništva određenih nekretnina upisanih danas u dva zk. uložka kao dvije različite čestice, a koje su bile upisane kao jedna zemljišnoknjižna čestica u jedan zk. uložak, kako je to vidljivo iz priloženog zk. izvatka, i zahtjev za izdavanjem tabularne isprave radi uknjižbe prava vlasništva predmetnih nekretnina na ime tužitelja. U postupku je, između ostaloga, utvrđeno:

- ☐ da je prije cijepanja predmetna čestica bila upisana kao društveno vlasništvo pod upravom Općine Vukovar
- ☐ da je Grad Vukovar kao tuženik priznao tužbeni zahtjev u ovom postupku, dakle izvanknjižno vlasništvo tužitelja na istim nekretninama
- ☐ da je pravomoćnom presudom tužitelju priznato pravo vlasništva južne polovine predmetne čestice, a tuženik T. d.d. Z. i Grad Vukovar ob-

vezani su na izdavanje tabularne isprave za upis tužiteljeva prava vlasništva na navedenoj nekretnini

- ☐ da je isti sud pod istim brojem P-xyz donio 12. listopada 2000. dopunsku presudu kojom se precizira da je u međuvremenu, dakle nakon pravomoćnosti prvonavedene presude čestica cijepana, pa tužitelju pripada samo vlasništvo nove čestice br. Xxx.

Tužitelj pogrešno smatra da je ovdje riječ o brisovnoj tužbi, jer je brisovnu tužbu ovlašten podnijeti samo nositelj knjižnog prava, koje je povrijeđeno uknjižbom u korist neke osobe, kako to propisuje odredba čl. 129. ZZZK-a. Nositelj knjižnog prava bio je jedino Grad Vukovar, upisan vlasnikom cijele čestice prije cijepanja, pa bi stoga samo on bio ovlaštenik prava na podnošenje brisovne tužbe, a ne i tužitelj kao izvanknjižni vlasnik.

Tužitelj je u ovom predmetu u cijelosti promašio pasivnu legitimaciju, tražeći svojim tužbenim zahtjevom priznavanje prava vlasništva i izdavanje tabularne isprave od osoba koje za to nisu ovlaštene.

9. ZAKLJUČAK

Uzevši u obzir opseg pravnih odnosa u okviru kojih se pojavljuje tabularna izjava / isprava kao neizostavna karika u samoj realizaciji određenoga pravnog posla, ovaj je pravni institut jedan od najpoznatijih, kako u strukovnom smislu tako i u krugovima izvan pravne struke. Zasiurno u vrlo širokom spektru populacije termin tabularna izjava izaziva prepoznavanje i bar jedno vlastito iskustvo.

Upravo je zato sudska praksa vrlo opsežna i odnosi se na raznovrsne odnose koji se dotiču tabularne izjave.

Damir JELUŠIĆ, dipl. iur.*

Naknade neimovinske štete u medijskopравnim parnicama

UDK 347.56

Autor u članku na primjerima nekoliko recentnih revizijskih odluka Vrhovnog suda RH iznosi materijalnopravno shvaćanje naknade neimovinske štete u medijskopравnim parnicama.

1. UVOD

Kad je počinjena neimovinska šteta, postoje novčani i nenovčani oblici pružanja satisfakcije oštećeniku¹, odnosno novčani i nenovčani oblici popravljivanja, saniranja i reparacije te vrste štete. U predmetnom ćemo radu, na primjerima nekoliko re-

centnih revizijskih odluka Vrhovnog suda RH u čijim je obrazloženjima isti, ujednačavajući primjenu materijalnog prava u povodu individualiziranih materijalnopравnih pitanja postavljenih u nekoliko podnesenih mu tzv. izvanrednih revizija, deklarirao zauzeto materijalnopravno shvaćanje o tom pitanju, prezentirati njegovo shvaćanje po kojem se neimovinska šteta pričinjena publikacijom medijskih (dez)informacija može popravljati samo onim oblicima popravljivanja odnosno naknađivanja štete normi-

* Odvjetnik u Odvjetničkom društvu Vukić, Jelušić, Šulina, Stanković, Jurčan & Jabuka d.o.o. Rijeka

¹ Izrazi u ovom radu korišteni u muškom rodu, primjerice štetnik ili oštećenik, rodno su neutralni odnosno na jednak način obuhvaćaju muški i ženski rod

ranima Zakonom o medijima² (dalje: ZM) kao *lex specialis*.

Argumentum a contrario, kad je u pitanju medijski pričinjena neimovinska šteta, oštećenik **ne može posegnuti za oblicima reparacije reguliranim Zakonom o obveznim odnosima**³ (dalje: ZOO) kao odredbama *lex generalis*, pa tako ni od parničnog suda zahtijevati pravnu zaštitu u vidu nalaganja odgovornoj osobi da o njezinu trošku **pravomoćnu kondemnatornu presudu** (tuženiku se nalaže da neko činjenje, nečinjenje ili da nešto trpi) objavi u mediju/ima u kojima je prouzročena neimovinska šteta.

2. NORMATIVNI ODNOS ZAKONA O MEDIJIMA I ZAKONA O OBVEZNIM ODNOSIMA

U kontekstu normativnog odnosa dvaju navedenih zakona, a kada je u pitanju **odštetno pravna odgovornost za objavu medijskih (dez)informacija**, nesumnjivo je da je ZM u odnosu na ZOO **specijalan zakon** pa u aplikaciji na konkretan slučaj njegove odredbe imaju pravni primat pred odredbama ZOO-a.

Iednako su tako posrijedi **konkurirajući propisi istoga pravnog ranga**, osim ako ZM-om nije određeno drukčije, a određeno je zakonskom odredbom koja propisuje da se na utvrđivanje odgovornosti za naknadu štete primjenjuju propisi o obveznim odnosima⁴.

Kad je posrijedi utvrđivanje odgovornosti za **štetu odredbe ZOO-a nadopunjuju odredbe ZM-a** pa u pogledu tog pitanja konkurencije nema, ali ima kumulacije.

Konačno, s obzirom na datum stupanja na snagu, ZOO je u odnosu na ZM *lex posterior* no to, imajući u vidu specijalnost potonjeg, **ne dovodi do primjene sentencije *lex posterior derogat legi priori***.

3. OBLICI POPRAVLJANJA NEIMOVINSKE ŠTETE PRIČINJENE OBJAVOM MEDIJSKIH DEZINFORMACIJA PREMA ZAKONU O MEDIJIMA

ZM-om je propisano da se nematerijalna šteta

- u pravilu, naknadije objavljivanjem ispravka informacije
- isprikom ako ispravak nije moguć te
- isplatom naknade u skladu s općim propisima obveznog prava⁵.

Kada ne bi bilo sintagme *u pravilu*, na koju ćemo se referirati nešto niže, mogli bi zaključiti da je **ZM-om propisan *numerus clausus* oblika popravljivanja neimovinske štete pričinjene u medijima**.

Posrijedi su, naime, tri oblika sanacije štete – objava ispravka, objava isprike, ali prema ZM-u i u relevantnoj publikaturi zauzetom pravnom shvaćanju samo ako objava ispravka nije moguća, dakle, **ne *in cumulo* s ispravkom**, te isplata pravične novčane naknade.

ZM-om su regulirana dva nenovčana i jedan novčani način pružanja satisfakcije oštećeniku odnosno oblika reparacije neimovinske štete.

4. OBLICI POPRAVLJANJA ŠTETE PREMA ZAKONU O OBVEZNIM ODNOSIMA

Kada su posrijedi oblici popravljivanja štete regulirani ZOO-om, ako za potrebe ovog rada po strani ostavimo zahtjev da se ukloni opasnost štete i zahtjev da se prestane s povredom prava osobnosti kao dva obvezno-pravna instrumenta kojima se prevenira nastanak prijetće štete, odnosno da se prestane s pričinjavanjem štete koje je već započelo, **imovinska se šteta popravljiva uspostavljanjem stanja kao primarnim oblikom, koji se u praksi gotovo i ne primjenjuje, te isplatom novčane naknade**⁶.

Neimovinska šteta se u novčanom obliku, u slučaju dokazane povrede prava osobnosti, (ako parnični sud prosudi da to težina povrede i okolnosti slučaja opravdavaju) **popravlja isplatom pravične novčane naknade**, neovisno o naknadi imovinske štete, a i kad nje nema, s tim da je sud pri odlučivanju o visini pravične novčane naknade **obavezan voditi računa o jačini i trajanju povredom izazvanih fizičkih boli, duševnih boli i straha**, o cilju kojemu služi ta naknada, ali i o tome da se njome ne pogoduje težnjama koje nisu spojive s njezinom naravi i društvenom svrhom⁷.

U kontekstu **nenovčane satisfakcije**, ZOO oštećenika u slučaju povrede prava osobnosti ovlašćuje na impostiranje tužbenog zahtjeva kojim, na trošak štetnika, od suda može tražiti nalaganje činidbe objavljivanja presude, ispravka, povlačenje izjave kojom je povreda učinjena, ili bilo što drugo čime se može ostvariti svrha koja se postiže pravičnom novčanom naknadom⁸.

5. SLIČNOSTI I RAZLIKE IZMEĐU OBLIKA POPRAVLJANJA ŠTETE PREMA ZAKONU O MEDIJIMA I ZAKONU O OBVEZNIM ODNOSIMA

A prima vista opažamo **dvije temeljne sličnosti** između oblika sanacije počinjene štete prema navedenim propisima:

- prva je sličnost da **oba zakona reguliraju novčane i nenovčane oblike pružanja satisfakcije oštećeniku**, uz opasku da ZOO prema odredbi čl. 1099. oštećeniku pruža mogućnost odabira većeg broja načina nenovčane satisfakcije nego što ih ZM pruža odredbom čl. 22. st. 1. koja ih limitira na samo dva: objavu ispravka i isprike kad ispravak nije moguć;
- druga je sličnost, evidentna iz stilizacija i formulacija već navedenih dviju odredaba, da je kod oba propisa intencija zakonodavca bila da se **neimovinska šteta tek supsidijarno sanira isplatom**

¹ Zakon o medijima (Nar., nov. br. 59/04., 84/11. i 81/13.)

² Zakon o obveznim odnosima (Nar. nov., br. 35/05., 41/08., 125/11. i 78/15.)

³ U skladu s odredbom čl. 21. st. 3. ZM-a

⁴ Ibid., čl. 22.

⁵ U skladu s odredbom čl. 1085. ZOO-a

⁶ Ibid., čl. 1100.

⁷ Ibid., čl. 1099.

pravične novčane naknade, a primarno pružanjem nenovčanih oblika satisfakcija.

Glavna je razlika između oblika popravljanja štete u skladu sa ZM-om i ZOO-om u tome što je ZM kao specijalan zakon usmjeren na sanaciju štete nastale publikacijom medijskih (dez)informacija, a ZOO na naknadu na bilo koji način pričinjene štete.

Naposljetku, u kontekstu sadržaja odredbe čl. 1099. ZOO-a, obveza je ukazati i na, prema našem mišljenju, u na materijalnopravnu normativnu pogrešku.

Naime, navedena odredba regulira pravo nenovčane satisfakcije na trošak štetnika ne uzimajući u obzir činjenicu da štetnik ne mora biti, a često i nije, ujedno i odgovorna osoba.

Uostalom, primjerice, baš kod štete nastale publikacijom medijskih (dez)informacija u 99,99 % slučajeva štetnik i odgovorna osoba razlikuju se po tome što je štetnik autor (dez)informacije, novinar, a odgovorna je osoba nakladnik medija.

6. MATERIJALNOPRAVNO SHVAĆANJE VRHOVNOG SUDA O NEDOPUŠTENOSTI SANACIJE NEIMOVINSKE ŠTETE PRIČINJENE PUBLIKACIJOM MEDIJSKIH (DEZ)INFORMACIJA PUBLIKACIJOM PRAVOMOĆNE PRESUDE O TROŠKU ODGOVORNE OSOBE NA TEMELJU ODREDBE ČL. 1099. ZOO-a

Vrhovni sud RH u svojstvu revizijskog suda navedeno je materijalnopravno shvaćanje prvi put zauzeo 2010. u povodu jednoga materijalnopravnog pitanja u izvanrednoj reviziji, smatrajući da je zauzimanje pravnog shvaćanja o istom bitno za jedinstvenu primjenu materijalnog prava i ravnopravnost građana.

U nastavku citiramo relevantan dio obrazloženja odluke Vrhovnog suda RH:

... U odnosu na drugo materijalnopravno pitanje tumačenja odredbe čl. 1099. ZOO, u kontekstu ovog spora, radi se o pitanju od važnosti za jedinstvo u primjeni prava i ravnopravnosti građana, jer o tom pravnom pitanju ovaj sud još nije zauzeo pravno shvaćanje. Naime, tužitelj je odbijen s tužbenim zahtjevom kojim je tražio da se tuženiku naloži objava presude kojom je naloženo tuženiku da tužitelju, s temelja naknade neimovinske štete, isplati iznos od 10.000,00 kn. Navedeni iznos od 10.000,00 kn tužitelju je dosuđen iz razloga jer je kod tužitelja objavom dijela informacije u tisku tuženika došlo do povrede prava osobnosti objavom informacije o privatnom životu tužitelja, što je objavljeno u članku 22. rujna 2006. čime je došlo do povrede ugleda, časti i dostojanstva tužitelja. Dosuđujući tužitelju navedeno obeštećenje nižestupanjski su sudovi zaključili u prilog odgovornosti tuženika kao nakladnika za štetu tužitelju zbog objavljene informacije od 22. rujna 2006., u smislu čl. 21. st. 1. Zakona o medijima (Nar. nov., br. 59/04. – dalje ZM). Prema odredbi čl. 22. st. 1. ZM proizlazi da se nematerijalna šteta u pravilu naknadije objavljivanjem ispravka informacije i

isprikom nakladnika, te isplatom naknade sukladno općim propisima obveznog prava. Odredbom iz čl. 21. ZM uređena je odgovornost nakladnika za prouzročenu štetu, koja može biti imovinska i neimovinska, te se propisuje dužnost nakladnika na naknadu štete koju drugome prouzroči informacijom objavljenom u mediju, a na postupak za utvrđivanje odgovornosti za naknadu štete primjenjuju se propisi o obveznim odnosima, ako ZM ne propisuje drugačije. Slijedom navedenog, odredbe ZM o odgovornosti za štetu učinjenu u medijima, prema tom zakonu, ne uključuju i reparaciju u vidu objavljivanja presude kako to tužitelj traži tužbenim zahtjevom s kojim je odbijen. Odredbom iz čl. 1099. ZOO-a propisano je da u slučaju povrede prava osobnosti oštećenik može zahtijevati, na trošak štetnika, objavljivanje presude, odnosno ispravka, povlačenjem izjave kojom je povreda učinjena, ili što drugo čime se može ostvariti svrha koja se postiže pravičnom naknadom. Navedena odredba ZOO opća je odredba po kojoj oštećenik može zahtijevati objavljivanje presude, odnosno ispravka ili povlačenja izjave kojom je povreda učinjena, kada povreda prava osobnosti nije učinjena u medijima. Ako je pak ta povreda učinjena u medijima, tada se pravo oštećenika u odnosu na ispravak mora prosuđivati po posebnom propisu, a to je za konkretni slučaj čl. 22. ZM, a ti posebni propisi, odnosno odredbe ZM-a, ne uključuju i objavljivanje presude kako to traži tužitelj. Prema tome, samo se postupak utvrđivanja odgovornosti nakladnika za neimovinsku štetu prosuđuje primjenom općih propisa obveznog prava, ali se reparacija vrši po posebnom propisu i samo na način propisan odredbama ZM, što ne uključuje i objavu presude kojom je utvrđena neimovinska šteta i dosuđen odgovarajući iznos novčane satisfakcije. Stoga je pobijanom presudom pravilno preinačena prvostupanjska presuda i odbijen tužbeni zahtjev tužitelja za objavu presude u dnevnom listu tuženika⁹...

Navedeno je pravno shvaćanje Vrhovni sud RH ponovno deklarirao u drugim revizijskim predmetima iz kojih izdvajamo dio obrazloženja:

... Predmet spora je zahtjev tužitelja na obvezivanje tuženika naknaditi mu neimovinsku štetu zbog povrede prava osobnosti, a koja šteta je tužitelju prouzrokovana objavom informacija u dnevnom listu "..." – broju od i dvobroju od ... i ..., kumuliran s zahtjevom da se tuženiku naloži „da o svom trošku objavi prvostupanjsku presudu bez komentara na str. 10 (počevši od te stranice pa do potpunog objavljivanja presude) idućeg broja dnevnog lista "...". Sporno je u revizijskom stupnju, a nakon što je odlučeno o zahtjevu tužitelja za naknadu prijetorne štete - i taj njegov zahtjev ocijenjen osnovanim i prihvaćen (što nije predmetom revizijskog ispitivanja), može li tužitelj s osnovom zahtijevati da se donesena presuda o njegovom zahtjevu za naknadu štete „o trošku tuženika“ objavi u jednom od brojeva tuženikova dnevnog lista... Tužitelj je u reviziji postavio materijalnopravno pitanje: „Isključuju li odredbe Zakona o medijima primjenu pojedinih odredbi (konkretno čl. 1099.) Zakona o obveznim od-

⁹ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 1661/10-2

nosima, ili konkretno, isključuju li odredbe ZM-a mogućnost da osoba kojoj je nesporno počinjena šteta povredom prava osobnosti, za koju je dobila i novčanu satisfakciju, od nakladnika medija traži objavu te presude u mediju putem kojega je šteta počinjena?", i pritom je istakao da je to pitanje „važno za osiguranje jedinstvene primjene zakona i ravnopravnost svih u njegovoj primjeni“... O pitanju kojeg je ovdje revident postavio revizijski sud je već zauzeo pravno shvaćanje u presudi posl. br. Rev 1661/10-2 od 3. studenoga 2010., a u kojoj je navedeno...¹⁰ ... 2. ... Predmet spora u ovom postupku jest tužiteljov zahtjev za naknadu nematerijalne štete koju je tužitelj pretrpio zbog objave informacije u mediju kojeg objavljuje tuženik i zahtjev za objavu sudske presude kojom je tuženiku naloženo tužitelju naknaditi štetu o trošku tužitelja u cijelosti bez izmjena, dopuna i komentara. Prvostupanjski sud je djelomično prihvatio tužbeni zahtjev pa je pozivom na odredbu čl. 22. st. 1. Zakona o medijima (Nar. nov., br. 59/04. i 84/11. – dalje: ZM) i čl. 1100. st. 1. Zakona o obveznim odnosima (Nar. nov., br. 35/05., 41/08. i 125/11. – dalje: ZOO) tužitelju dosudio pravičnu novčanu naknadu u iznosu od 15.000,00 kuna s pripadajućom zateznom kamatom, kako je to navedeno u točki I. izreke, ujedno odbivši kao neosnovan dio tužbenog zahtjeva po toj osnovi postavljen preko 15.000,00 kuna. Nadalje, pozivom na odredbu čl. 22. st. 2. ZM-a i čl. 1099. ZOO-a prvostupanjski sud je naložio tuženiku da u roku od 15 dana o svom trošku objavi ovu presudu u cijelosti bez izmjena, dopuna i komentara (točka II. izreke). Drugostupanjski sud odbio je tužiteljevu žalbu kao neosnovanu i potvrdio prvostupanjsku presudu u odbijajućem dijelu, dok je djelomično odbio žalbu tuženika kao neosnovanu i potvrdio prvostupanjsku presudu u dosudujućem dijelu kojim je tuženiku naloženo tužitelju isplatiti iznos od 5.000,00 kuna s pripadajućom zateznom kamatom. Drugostupanjski sud je djelomično prihvatio tuženikovu žalbu i preinačio prvostupanjsku presudu na način da je odbio dio tužbenog zahtjeva po osnovi neimovinske štete zbog povrede prava osobnosti u iznosu od 10.000,00 kuna sa pripadajućom zateznom kamatom te tužiteljov zahtjev da sud naloži tuženiku da u roku od 15 dana o svom trošku objavi ovu presudu u cijelosti bez izmjena, dopuna i komentara. Tužitelj u reviziji postavlja materijalnopravno pitanje: „Ima li oštećenik pravo na objavu presude kojom je stetnik obavezan oštećeniku naknaditi nematerijalnu štetu zbog povrede prava osobnosti?“ Ujedno se poziva na shvaćanje revizijskog suda zauzeto u odluci broj Rev-1433/92 od 28. rujna 1993. i pravno shvaćanje Ustavnog suda Republike Hrvatske zauzeto u odluci toga Suda broj U-III-1558/2000 od 19. veljače 2004. Pozivanje tužitelja u reviziji na odluku Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj Rev-1433/92 od 28. rujna 1993. i odluku Ustavnog suda Republike Hrvatske broj U-III-1558/2000 od 19. veljače 2004. prema shvaćanju revizijskog suda ne predstavlja razloge zbog kojih bi u reviziji postavljeno materijalno-pravno pitanje bilo važno u smislu odredbi čl. 382. st. 2. i st. 3. Zakona o parničnom postupku (Nar. nov., br. 53/91.,

91/92., 112/99., 88/01., 117/03., 88/05., 2/07., 84/08., 96/08., 123/08., 57/11. i 148/11. – pročišćeni tekst – dalje: ZPP) jer u navedenim odlukama nije zauzeto pravno shvaćanje o obvezi objave sudske presude, kojom je dosuđena pravična novčana naknada po osnovi nematerijalne štete zbog objave informacije objavljene u mediju u smislu odredbe čl. 22. ZM-a. Tako je u odluci Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj Rev-1433/92 od 28. rujna 1993. zauzeto pravno shvaćanje o obvezi objave isprike/ispravka informacije kao načina popravka štete počinjene objavom pogrešne informacije u tisku u smislu Zakona o javnom informiranju (Nar. nov., br. 22/92.), a ne u primjeni odredbe čl. 22. ZM-a. Nadalje, u odluci Ustavnog suda Republike Hrvatske broj U-III-1558/2000 od 19. veljače 2004. zauzeto je pravno shvaćanje u pogledu primjene odredaba čl. 21. i 30. Zakona o javnom priopćavanju (Nar. nov., br. 83/96., 105/97., 143/98., 20/00. i 96/01. – dalje: ZJP) i čl. 157. i 199. Zakona o obveznim odnosima (Nar. nov., br. 53/91., 73/91., 3/94., 7/96., 91/96. i 112/99.). U toj odluci zauzeto je pravno shvaćanje da se pravnoj osobi čije su dostojanstvo, ugled i čast, pravo ili interes povrijeđeni netočnom ili nepotpunom informacijom, priznaje pravo na nenovčane oblike popravljivanja nematerijalne štete zbog povrede prava osobnosti pri čemu se ne radi razlika između fizičke i pravne osobe. Dakle, niti u toj odluci nije zauzeto pravno shvaćanje o obvezi objave presude kojem se dosuđuje pravična novčana naknada za nematerijalnu štetu u smislu odredbe čl. 22. ZM-a u vezi s čl. 1099. ZOO-a. Međutim, čak i u slučaju kada bi se uzelo da je tužitelj pozivom na odluku Vrhovnog suda Republike Hrvatske, broj Rev-1433/92 od 28. rujna 1993. i odluku Ustavnog suda Republike Hrvatske broj U-III-1558/2000 od 19. veljače 2004. izložio razloge zbog kojih smatra da je u reviziji postavljeno materijalno-pravno pitanje važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni, revizija tužitelja ne bi bila dopuštena jer postavljeno materijalno-pravno pitanje nije važno u smislu odredbe čl. 392.b st. 3. ZPP-a. Vrhovni sud Republike Hrvatske je o materijalno-pravnom pitanju koje je revident postavio u reviziji već zauzeo pravno shvaćanje u više odluka (npr. odluka broj Rev-1661/10 od 3. studenoga 2010., odluka broj Rev-1933/14 od 23. prosinca 2014.) u kojima je zauzeto pravno shvaćanje da odredba čl. 22. ZM-a ne uključuje popravljivanje, odnosno reparaciju nematerijalne štete i u obliku objavljivanja presude kojom je dosuđena pravična novčana naknada oštećeniku za nematerijalnu štetu koja mu je prouzročena objavom informacije u mediju. Odredbom čl. 22. st. 1. ZM-a propisano je da se nematerijalna šteta u pravilu naknada objavljujućom ispravkom informacije i isprikom nakladnika, te isplatom naknade sukladno općim propisima obveznog prava. Odgovornost nakladnika za štetu prouzročenu informacijom objavljenom u mediju uređena je odredbom čl. 21. ZM-a, kojom je među ostalim, propisana dužnost naknade štete nakladniku koji informacijom objavljenom u mediju prouzroči drugome štetu, da šteta može biti materijalna i nematerijalna te da se na postupak za utvrđivanje odgovornosti za naknadu štete primjenjuju propisi o obveznim odnosima, ako ZM ne

¹⁰ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 1933/14-2 od 23. prosinca 2014.

propisuje drugačije. Slijedom navedenog, odredbe ZM-a o odgovornosti za štetu učinjenu u medijima ne uključuju popravljavanje nematerijalne štete (reparaciju) u vidu objavljivanja presude kojom je dosuđena pravična novčana naknada oštećeniku za nematerijalnu štetu koja mu je prouzročena objavom informacije u mediju, što je tužitelj zahtijevao tužbenim zahtjevom koji je drugostupanjski sud, preinačenjem prvostupanjske presude, odbio kao neosnovan. Odredbom iz čl. 1099. ZOO-a propisano je da u slučaju povrede prava osobnosti oštećenik može zahtijevati, na trošak štetnika, objavljivanje presude, odnosno ispravka, povlačenje izjave kojom je povreda učinjena, ili što drugo čime se može ostvariti svrha koja se postiže pravičnom naknadom. Dakle, odredba čl. 1099. ZOO-a je opća na temelju koje oštećenik može zahtijevati objavljivanje presude, odnosno ispravka ili povlačenja izjave kojom je povreda učinjena, u slučajevima kada povreda prava osobnosti nije učinjena u medijima. Ako je pak takva povreda učinjena u medijima, onda se pravo oštećenika u odnosu na ispravak mora prosuđivati po posebnom propisu, a to je za konkretni slučaj upravo ZM, koji u čl. 22. ZM-a ne uključuje popravljavanje štete objavljivanjem presude kojom je nakladnik osuđen na naknadu štete prouzročene objavom informacije u mediju, kako je to u ovoj pravnoj stvari tužitelj zahtijevao tužbenim zahtjevom. Prema tome, postupak utvrđivanja odgovornosti nakladnika za nematerijalnu štetu prosuđuje se primjenom općih propisa obveznog prava, ali se popravljavanje, odnosno reparacija takve štete vrši po posebnom propisu, i to samo na način propisan odredbama ZM-a, koji kao vid reparacije štete ne uključuje objavu presude kojom je oštećeniku dosuđena pravična novčana naknada za nematerijalnu štetu koju je pretrpio zbog informacije objavljene u mediju¹¹...

U kontekstu navedenog, teško se ne složiti s citiranim pravnim shvaćanjem imajući u vidu ustavnu odredbu koja svakom jamči pravo na ispravak javne vijesti kojom mu je povrijeđeno Ustavom i zakonom utvrđeno pravo¹².

Dakle, i sam Ustav RH, propis na vrhu normative hijerarhije, kao oblik popravljavanja neimovinske štete nastale objavom medijskih (dez)informacija **anticipira objavu ispravka, a ne pravomoćne presude.**

Jednako se tako nije teško složiti ni s primjenom pravnog pravila *lex specialis derogat legi generali* na kojem se temelji citirano pravno shvaćanje.

In concreto, prema navedenom smo pravnom shvaćanju, **pravno rezervirani iz barem četiri sljedeća razloga:**

- prvi je razlog već spomenuta sintagma u pravilu sadržana u odredbi čl. 22. st. 1. ZM-a, jer da nje nema, navedenom bi odredbom bio reguliran *numerus clausus* oblika sanacije neimovinske štete prema ZM-u. No, kako ista postoji, jasno je da je zakonodavac inkorporiranjem navedene sintagme u zakonski tekst ostavio mogućnost i *otvorena vrata* da šteta bude naknadena i nekim drugim oblikom naknadijavanja. Stoga se moramo

priupitati koji bi to drugi oblik bio osim onih propisanih ZOO-om;

- drugo, mi smo, umjesto strogo formalističkog interpretiranja propisa, nekako uvijek **skloniji interpretaciji in favorem oštećenika**, a u konkretnom bi slučaju to bila interpretacija o (u kontekstu reparacije neimovinske štete) **kumulativnoj primjeni odredaba ZM-a i ZOO-a;**
- treće, prema našem pravnom shvaćanju u pogledu ovog pitanja **relevantno je pravno shvaćanje Ustavnog suda RH zauzeto u jednoj po Vrhovnom sudu poviše spomenutoj ustavnosudskoj odluci koje glasi:**

... Prema članku 21. stavku 5. ZJP, nakladnik je dužan naknaditi nematerijalnu štetu ako informacijom o osobnom ili obiteljskom životu, ili nekom drugom informacijom objavljenom u javnome glasilu povrijedi privatnost, dostojanstvo, ugled, čast ili koje drugo Ustavom ili zakonom zaštićeno pravo osobe. Osim novčane naknade predviđeno je obvezatno objavljivanje presude o naknadi štete (članak 28.) i zajamčeno pravo ispravka informacije (članak 30.). Pravo ispravka priznato je i pravnoj osobi čije su dostojanstvo, ugled i čast, pravo ili interes povrijeđeni netočnom ili nepotpunom informacijom, a ako je informacija uvredljiva ima pravo na odgovor (članak 30. stavak 2. ZJP). Tom su odredbom ujedno pravnoj osobi priznata prava osobnosti na dostojanstvo, ugled i čast. Dakle, u odredbama članaka 157. i 199. ZOO-a, kao i odredbama članaka 21. i 30. ZJP, kojima se priznaje pravo na nenovčane oblike popravljavanja nematerijalne štete zbog povrede prava osobnosti, ne pravi se razlika između fizičke i pravne osobe. **Stoga se, po ocjeni Ustavnog suda, pravna osoba, temeljem tih odredbi, kao pravne osnove, može zahtijevati prestanak radnje kojom se vrijeđa njezino pravo osobnosti, objavljivanje presude, opoziv izjave, objavljivanje ispravka ili nešto drugo čime se može postići svrha koja se postiže novčanom naknadom nematerijalne štete, pa se u ovom konkretnom slučaju odluka suda treba temeljiti na tim zakonskim odredbama.** Zauzimajući ovo stajalište Ustavni sud je imao u vidu i odredbu članka 38. stavka 4. Ustava koja jamči pravo na ispravak svakomu komu je javnom viješću povrijeđeno Ustavom i zakonom utvrđeno pravo¹³...

Dopuštajući da griješimo u interpretaciji citiranoga pravnog shvaćanja, smatramo da je u njemu Ustavni sud RH uputio (u kontekstu naknade neimovinske štete) na kumulativnu primjenu odredaba ZM-a i ZOO-a;

- četvrti, ujedno i najvažniji razlog naše rezerviranosti, **leži u činjenici da najviši Sud navedeno pravno pravilo odnosno sentenciju aplicira inkonzistentno i selektivno.**

Naše ćemo pravno stajalište **obrazložiti** zauzetim pravnim shvaćanjem istog vezanim za jednu drugu odredbu ZM-a kojom je normirano da je nakladnik dužan naknaditi štetu koju prouzroči drugome informacijom objavljenom u mediju¹⁴.

¹¹ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 2038/13-2 od 2. rujna 2015.

¹² Ustav Republike Hrvatske (Nar. nov., br. 85/10. – pročišćeni tekst i 5/14.)

¹³ Ustavni sud Republike Hrvatske, Broj: U-III-1558/2000

¹⁴ ZM, čl. 21/1., jedina je iznimka od tog pravila solidarna odgovornost nakladnika i glavnog urednika na temelju odredbe čl. 21/7. ZM-a.

Prema našem pravnom shvaćanju, navedene odredbe koje zastupamo već više od desetljeća koliko je ZM na snazi, a upravo primjenom pravnog pravila prema kojem specijalni propisi derogiraju opće, u medijskopравnom parnicama radi naknade neimovinske štete pasivno legitimiran i deliktno odgovoran može biti samo, jedino i ključivo nakladnik.

Medutim, Vrhovni je sud RH u jednoj svojoj sentenciiji zauzeo materijalnopравno shvaćanje da su u takvim parnicama pasivno legitimirani i deliktno odgovorni i autori informacije, dakle, novinari:

... Prema obrazloženju prvostupanjske presude Zakonom o javnom priopćavanju, nije predviđena odgovornost za štetu autora teksta koji je objavljen u javnom glasilu, zbog čega je odbijen tužbeni zahtjev u odnosu na drugotuženika. Stajalište je drugostupanjskog suda da u ovom slučaju valja uzeti u obzir da je tužitelj u smislu Zakona o javnom priopćavanju javna osoba, te da je tužitelj u nizu članaka objavljenih još od 1983. godine o drugotuženiku prikazivao u negativnom kontekstu, pa da je i tužitelj morao računati da će i o njemu biti stvoreni i izneseni negativni vrijednosni sudovi. Stoga drugostupanjski sud zaključuje, da vrijednosni sudovi izneseni u spornim člancima nisu teži od onih kakve je tužitelj u svojim člancima iznosio o drugotuženiku, pa zbog nedostatka protupравnosti ocjenjuje tužbeni zahtjev u odnosu na drugotuženika neosnovanim. Izneseno pravno shvaćanje prvostupanjskog suda nije na zakonu osnovano. Zakon o javnom priopćavanju uređivao je odgovornost nakladnika za štetu koju informacijom u javnome glasilu prouzroči drugome, ali time nije isključeno pravo oštećenika i na naknadu štete po pravilima Zakona o obveznim odnosima (Nar. nov., br. 53/91., 73/91., 3/94., 7/96. i 112/99.; dalje ZOO) od onoga čijom su mu radnjom uzrokovani duševni bolovi zbog povrede ugleda i časti (čl. 200. st. 1. ZOO), što u konkretnom slučaju znači da pod pretpostavkama iz čl. 154. ZOO za štetu odgovara i drugotuženik¹⁵...

Dakako, citirano je pravno shvaćanje pretočeno i u judikaturu nižih parničnih sudova, primjerice:

... Odgovornost drugotužene D.J.B. ocjenjuje se po odredbama Zakona o obveznim odnosima, čl. 1061. i 1100. ZOO-a, a ne po odredbama Zakona o medijima. Drugotužena je zaposlena kod trećetuženog, Novog lista... Sukladno odredbi čl. 1061. st. 1. Zakona o obveznim odnosima za štetu koju radnik na radu ili u vezi s radom prouzroči trećem odgovara poslodavac kod kojeg je radnik radio u trenutku prouzročenja štete¹⁶...

Dodajmo, zaključno, da naše pravno shvaćanje dijeli kolega Opatić – ... Iako smjer potrage za štetnikom, koji je Zakonom o medijima jasno i nedvosmisleno trasiran na nakladnika medija (iznimno i glavni urednik medija), dakle na svaku fizičku ili pravnu osobu koja putem medija objavljuje programske sadržaje i sudjeluje u javnom informiranju, bez obzira na tehnička sredstva preko kojih se njegovi urednički oblikovani programski sadržaji objav-

ljuju, prenose ili su dostupni javnosti, odnosno novinski nakladnik koji objavljuje programske sadržaje putem tiska, postojeća praksa pravna tu je potragu ipak uspjela kompromitirati. Naime, domaća pravna praksa svesrdno i nekritički podržana odlukama sudova, dovela je do toga da osim tužbe upravljene prema nakladniku, oštećenik tužbu može podnijeti i izravno protiv autora informacije (podatka, teksta, fotografije, crteža, karikature, filma, usmenog izvješća, vrijednosnog suda ili drugog priloga objavljenog u mediju), dakle protiv novinara kao fizičke osobe koja se bavi prikupljanjem, obradom, oblikovanjem ili razvrstavanjem informacija za objavu putem medija, te je zaposlena kod nakladnika na temelju ugovora o radu ili obavlja novinarsku djelatnost kao samostalno zanimanje, u skladu sa zakonom. Dio pravnih teoretičara podržava takvu praksu, pri tom navodeći da takva tužba ima osnovu u Zakonu o obveznim odnosima. No, neki teoretičari drže da za štetu nedvojbeno odgovara nakladnik, ali odgovornost nakladnika nije izvorna, već predstavlja vid odgovornosti za drugoga. Posljedica takve prakse je da oštećenik kao tužitelj može izabrati po slobodnoj volji zakon i pravnu osnovu prema kojima će se prosuđivati njihov zahtjev za naknadu štete počinjene objavom informacije u mediju, a time bira i osobu tuženika¹⁷..., kao i kolega Abramović – ... Prema odredbi čl. 21. st. 1. ZM za štetu nastalu objavom informacije odgovara nakladnik. Jednaku su zakonsku odredbu sadržavali i raniji Zm/03 u čl. 20. st. 1., ZIP u čl. 22. st. 1., te ZJI u čl. 29. Citirane zakonske odredbe, naizgled, izražavaju jasnu i trajnu intenciju zakonodavca da za objavu informacije mogućem oštećeniku odgovara onaj koji ju je objavio, tj. putem medija prenio javnosti. Medutim, u praksi je došlo do neobičnog tumačenja navedene odredbe, pa sudovi ostavljaju mogućnost oštećeniku da bira zakon i pravnu osnovu prema kojima će se tužba prosuđivati (?!), pa s time da bira i osobu tuženika u sporu. Naime, neki sudovi dopuštaju tužiteljima da u slučaju kada se smatraju oštećenima objavom informacije za naknadu štete tuže ili nakladnika temeljem citirane odredbe ZM, ili autora informacije (novinara) temeljem čl. 170. i 200. Zakona o obveznim odnosima (NN 53/91, 73/91, 3/94, 7/96, 112/99, dalje: ZOO), a dio teoretičara takvu praksu opravdava. U pravnoj teoriji ima i drugačijih mišljenja, prema kojima za štetu nedvojbeno odgovara nakladnik, ali odgovornost nakladnika nije izvorna odgovornost, već vid odgovornosti za drugoga. Tumačenje zakona prema kojem je "tužitelj ovlašten izabrati osobu (nakladnika ili novinara) protiv koje će zatražiti isplatu naknade štete" autor ovog članka smatra potpuno pogrešnim, i to iz nekoliko sljedećih razloga: a) pravno-tehnički, Zakon o medijima, kao i ZIP i ZJI, predstavljaju u odnosu na ZOO lex posterior i lex specialis. Prema izričitoj normi čl. 21. st. 3. ZM odredbe ZOO primjenjuju se tek supsidijarno. Zakoni koje treba primijeniti ne kumuliraju se nikada, već koji puta konkuriraju, pri čemu je odabir zakona koji se mora primijeniti određen formulama koje postoje još iz

¹⁵ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 1681/01-2

¹⁶ Općinski sud u Opatiji, P-369/06-40, potvrđeno Presudom Županijskog suda u Rijeci poslovnog broja Gž-171/2009, tako i Općinski građanski sud u Zagrebu, Pn-450/15-11 od 24. studenog 2015.

¹⁷ Opatić, Nikola, *Gradansko-pravna odgovornost novinara za počinjenu štetu zbog objavljene informacije u mediju*, Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, Godišnjak 16.

rimskih vremena; b) teleološki, cilj za oštećenika trebao bi biti da umanju nastalu štetu. Od autora informacije uopće nije moguće postići prvenstveni način popravljivanja štete (objavu presude), dok se neki drugi vidovi popravljivanja štete (npr. pravična novčana naknada) od autora, po logici stvari, mogu naplatiti teže nego od nedvojbeno financijski moćnijeg nakladnika i c) intencionalno, čini se očitim da, pored gore navedenih ograničenih mogućnosti ostvarivanja naknade od autora informacije (novinara), te da oštećenik u odnosu na novinara mora dokazivati barem grubu nepažnju (praktično najviši stupanj krivnje), pokušaj da se novčana naknada ipak ostvari od novinara ima prvenstveno kao motiv određenu namjeru kažnjavanja novinara. To se pak protivi odredbi čl. 200. st. 2. ZOO koja zabranjuje da se dosuđivanjem naknade pogoduje težnjama nespojivim s prirodom i svrhom naknade, a što osveta sigurno jest¹⁸...

Podsjetimo, naposljetku, da su prije važeći Zakon o javnom informiranju¹⁹ i Zakon o javnom priopćavanju²⁰

¹⁸ Abramović, Andrej, *Odgovornost za štetu nastalu objavom informacije*, Hrvatska pravna revija, lipanj 2004., str. 32. i 33.

¹⁹ Zakon o javnom informiranju (Nar. nov., br. 22/92), čl. 37.

²⁰ Zakon o javnom priopćavanju (Nar. nov., br. 69/03 – pročišćeni tekst), čl. 28.

sadržavali odredbe prema kojima je nakladnik *ex lege*, u slučaju pravomoćne osuđujuće presude, istu bio obvezan publicirati u integralnom obliku.

7. ZAKLJUČAK

Prema zauzetom materijalnom pravnom shvaćanju Vrhovnog suda RH, a u kontekstu mogućih oblika sanacije neimovinske štete u parnicama radi naknade štete zbog povrede prava osobnosti pričinjene publikacijom medijskih (dez)informacija, oštećeniku na dispoziciji stoje samo oni oblici naknađivanja štete normirani ZM-om kao specijalnim zakonom.

Drugim riječima, na taj se način pričinjena šteta ne može reparirati oblicima reparacije reguliranim ZOO-om kao općim propisom, pa tako ni nenovčanim oblicima popravljivanja štete propisanim odredbom čl. 1099. ZOO-a.

Oštećenik, dakle, može zatražiti satisfakciju u formi objave ispravka, alternativno isprike kada objava ispravka nije moguća, ili u vidu isplate pravične novčane naknade u skladu s općim obveznom pravnim pravilima, ali ne i u formi objave pravomoćne presude.

USTAVNO PRAVO

Mr. sc. Nevenka ŠERNHORST, dipl. iur.*

Arbitrarnost u postupku imenovanja sudaca

UDK 343.162

Ovim se člankom otvara pitanje primjene prava i arbitrarnog postupanja Državnoga sudbenog vijeća u postupku imenovanja sudaca redovnih sudova, s posebnim osvrtom na kriterije koji su bili odlučni za izbor u konkretnoj situaciji, odnosno neizbor, zbog čega se, u konačnici, problematizira i ostvarivanje neovisnosti same sudbene vlasti.

1. UVODNO

Nadležna državna tijela, osobito sudovi, mjerodavno pravo moraju tumačiti i primjenjivati u skladu s ciljem i smislom konkretne pravne norme te na način koji ne dovodi do pravne nesigurnosti, nepovjerenja javnosti u zakonit rad institucija, osobito pravosuđa¹, kao i povrede zajamčenih ljudskih prava i temeljnih sloboda. U protivnom, riječ je o arbitrarnosti.²

Slučajeve koji su inicirali naslovnu temu ovog članka nije moguće cjelovito sagledati u okviru navedenih standarda bez razmatranja odredaba zakona i drugih propisa mjerodavnih za imenovanje sudaca, Ustava Republike

Hrvatske, Konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda, drugih međunarodnih akata i stajališta Ustavnog suda Republike Hrvatske i Europskog suda za ljudska prava u usporedivim situacijama.

2. USTAVNOPRAVNI POLOŽAJ SUDBENE VLASTI

Odredbama Ustava propisano je: u Republici Hrvatskoj državna je vlast ustrojena na načelu diobe vlasti na zakonodavnu, izvršnu i sudbenu;³ sudbenu vlast obavljaju sudovi; sudbena vlast je samostalna i neovisna; sudovi sude na temelju Ustava, zakona, međunarodnih ugovora i drugih važećih izvora prava; sudačka je dužnost povjerena sucima osobno; suci maju imunitet u skladu sa zakonom; sudačka je dužnost stalna; sudac ne može obavljati službu ili posao koje je zakon odredio

* Sutkinja Ustavnog suda RH u mirovini

¹ U predmetu *Vusić protiv Hrvatske* (zahtjev br. 48101/07, presuda od 1. srpnja 2010.) Europski sud za ljudska prava navodi da je povjerenje javnosti u rad pravosuđa jedna od bitnih sastavnica države utemeljene na vladavini prava.

² O primjeni i tumačenju prava te postojanju arbitrarnosti u postupanju državnih tijela (sudova) v. stajališta Ustavnog suda Republike Hrvatske u odlukama br. U-III-5935/12, od 17.09.2014., U-III-1202/11, od 13. studenog 2014. (www.usud.hr), U-III-3256/11, od 1. prosinca 2014. (Nar. nov., br. 2/15.) i dr. O arbitrarnom tumačenju i primjeni prava od strane DSV-a u postupku imenovanja sudaca v. odluku br. U-III-555/15.

³ O značenju načela trodiobe vlasti v. stajališta Ustavnog suda u odlukama broj: U-I-4039/09 od 18. srpnja 2014. (Nar. nov., br. 100/14.) i U-I-5735/14 od 12. kolovoza 2014. (Nar. nov., br. 103/14.).